

YER 1: SVILENGRAD

SVILENGRAD: SINIRDAKİ ŞEHİR

Prof. Dr. Hüseyin Mevsim

Svilengrad – Sınırla Cisimleşen Şehir

Svilengrad, Meriç Nehri'nin iki yakasında, akarsuyun Bulgaristan'dan ayrıldığı ve Bulgaristan, Yunanistan ve Türkiye olmak üzere üç ülke sınırının kesiştiği bir noktada yer almaktadır. Önemli bir kavşak yerleşim yeri rolü oynayan şehir, Yunanistan sınırına 2 km, Türkiye sınırına ise 14 km uzaklıkta olup Edirne'nin yaklaşık 30 km kuzeybatısında bulunmaktadır. Şehir merkezine birkaç kilometre mesafedeki tren garı vasıtasıyla, Batı Avrupa'dan Orta ve Yakın Doğu'ya uzanan uluslararası demiryolu ağına bağlanmaktadır.

Şehrin tarihi, M.Ö. IV. binyıla, Trak kabilesi Odrislerin bu bölgeye yerleşmeye başladığı döneme kadar uzanmaktadır. Nehrin sol kıyısından Roma döneminde önemli bir yol geçtiği ortaya çıkarılmıştır. Tarihi kayıtlara göre yerleşim yeri, Çar Simeon döneminde Bulgar devletinin topraklarına dâhil edilmiştir.

Yerleşim yerinin ve çevresinin Osmanlı İmparatorluğu sınırlarına Edirne'nin fethedildiği 1362 yılında dâhil olduğu kabul edilmekte; XVI. yüzyılın son çeyreğinde, Sultan III. Murad döneminde, Cısır-i Mustafa Paşa adıyla buranın şehir statüsüne kavuştuğu varsayılmaktadır. Anılan döneme ait Osmanlı kayıtlarında yerleşimden ilk kez şehir olarak bahsedilmekte, birinde Hristiyanların yaşadığı dört mahalleden oluştuğu belirtilmektedir. Şehri 1653 yılında ziyaret eden Evliya Çelebi'nin seyahatnamesine göre, taş köprü'nün yakınında bir cami, imaret, rüştiye, han, hamam, bedesten ve çarşı bulunmaktadır. Evliya Çelebi; köprü'nün yanında 700 ev, 7 cami ve 700 at kapasiteli bir kervansaray yer alan bir şehirden söz etmektedir. Aynı dönemde Kâtip Çelebi, buranın Belgrad'a giden yol üzerinde Edirne'den sonraki ilk menzil olduğunu vurgulamaktadır. Stratejik konumu sayesinde hızla gelişen şehir, daha sonra, yeni kurulan Edirne Vilayeti'nin bir parçası olmuştur (Halaçoğlu, 1993: VIII, 33).

Osmanlı İmparatorluğu'nun önemli bir idarî, ulaşım, ticarî ve iktisadî merkezi kimliğini taşıyan Edirne'ye yakınlığı, Svilengrad'ın gelişimini bir ölçüde yavaşlatmıştır. Buna rağmen nüfusu artmaya devam eden şehir, yerel düzeyde önemli bir ticaret ve zanaat merkezi hâline gelmiştir. Edebiyat tarihi açısından ilginç bir ayrıntı olarak, 1870'li yıllarda İvan Vazov'un ve Petko Slaveykov'un Meriç kıyısındaki bu şehirde öğretmenlik yaptıkları belirtilmelidir. 1829 ve 1878 yıllarında cereyan eden Rus-Osmanlı savaşları sırasında, Rus askerî birlikleri şehirden geçmiştir. Doğu Rumeli Vilayeti'nin kurulmasından sonra, sınırın yakınındaki konumu nedeniyle şehir daha da önemli hâle gelmiştir. Bu dönemde yerleşimde yaklaşık 8 bin kişi yaşamakta, birkaç cami, hükümet konağı, kışla ve askerî hastane bulunmaktaydı. Ayrıca Yunanca, Bulgarca ve İbranice eğitim veren okullar faaliyet göstermekteydi. Şehir ve ona bağlı 52 köyün toplam nüfusu 27 bin 138 kişiye ulaşmaktaydı (Uzunova, 2012: 38).

Hatıratında Mihail Macarov, 1886 yılında sınırı kaçak olarak geçmek zorunda kaldığı İstanbul yolculuğunu şöyle aktarmaktadır:

Yol arkadaşım, Mustafa Paşa'ya kadar yürüyemeyeceğimi fark edince, o sırada bize yetişen bir köylüden merkebinin 10 kuruşa kiralaması için hızlıca anlaştı. Ben hiç tereddüt etmeden merkebe bindim ve saat 4 gibi Mustafa Paşa'ya ayak bastık. Büyükçe bir meydana geniş bir kahvehane

vardı. (...) Dışarı oturup iki kahve ısmarladık. (...) Hemen Edirne 'ye gitmeye karar verdim. Kaldı ki burada yapacak bir şey yoktu; küçük kasabanın büyük bir kışlası vardı. Her köşe başında subaylarla karşılaştığımız kasabada benim ne bir arkadaşım, ne de tanıdığım vardı. Sanıyorum ki burada düzgün bir otel bile yoktu, vardysa da subaylarla doluydu. Ancak en sevimsiz yanı, sınır kasabası olmasıydı ve bu nedenle yabancı bir kişiye sürekli şüphyle bakılıyor ve bu kişi fitneyle karşı karşıya kalıyordu (Macarov, 1968: 666).

Şehrin verimli bir vadide yer alması, önemli bir geçim kaynağına dönüşen sebze ve meyve yetiştiriciliği üzerinde olumlu bir etki yapmıştır. Meriç, sulama için yeterli su sağlamaktadır. Ilıman Akdeniz ikliminin etkisiyle yaz mevsimi yaklaşık altı ay sürmekte olup bu husus pamuk, susam ve tütün yetiştiriciliği için uygun koşullar sunmaktadır. Son birkaç on yılda yeni otellerin ve kumarhanelerin inşası için yapılan büyük yatırımlar, Svilengrad'ı eğlence ve kumar turizmi açısından tercih edilen bir destinasyona dönüştürmüştür.

Eski Taş Köprü

Şehrin iki kısmı –nehirin sol kıyısındaki eski şehir ve sağ kıyısındaki yeni şehir– uzun ve eski, yerleşim yerine Cısr-i Mustafa Paşa şeklindeki adını da veren bir köprüyle birbirine bağlanmaktadır. Köprünün ortasına, 1529 olan inşa yılının belirtildiği Arapça yazılı zarif bir kitabe yerleştirilmiştir. Kitabede köprünün “*ebedi bir hayrat*” olduğu belirtilmektedir. Köprü, Kanuni Süleyman'ın ikinci veziri Mustafa Paşa'nın isteği üzerine yapılmış, ancak yapının açılışını görmeye vezirin ömrü vefa etmemiştir. Enderun'da yetişmiş olan Mustafa Paşa, önemli devlet görevlerinde bulunmuş ve imparatorluğun farklı bölgelerinde hayır hasenat eserleri inşa ettirmiştir. Köprünün yakınında Mustafa Paşa ve Sultan I. Selim'in kızı olan eşi tarafından büyük bir cami, imaret ve han yaptırılmıştır.

Farklı seyyahların aktardığı bilgilere göre, köprünün uzunluğu 325 ila 442 adım arasında, kemer sayısı ise 17 ila 21 arasında değişmektedir. Örneğin, Konstantin İreçek köprünün 325 adım uzunluğunda, 9 adım genişliğinde ve 19 kemerli olduğunu belirtmektedir. En son ölçümlere göre ise yapı 300 m uzunluğunda ve 6 m genişliğinde olup orta kısmında dört büyük kemer yer almaktadır; bu kemerlerden her iki uca doğru uzanan sekizer küçük ve sivri kemerle toplam sayı 20'ye ulaşmaktadır. İki yanından taş korkuluklarla güvenceye alınan köprü, yaklaşık 10 km mesafedeki bir taş ocağından çıkarılan ve özenle işlenen taşlarla inşa edilmiştir (Halaçoğlu, 1993: VIII, 34). 1766 yılındaki yıkıcı sel felaketinde bazı kemerleri yıkılmış olsa da, kısa süre sonra köprü yeniden restore edilmiştir. Şehrin adı, 1913 yılına kadar bu hâliyle korunmuştur.

Döneminin eşsiz mimarlık eserlerinden biri olan bu köprü, üzerinden geçen Avrupalı seyyahları derinden etkilemiştir. Örneğin, 1534 yılında Venedikli Elçi Benedetto Ramberti, köprüyü “*çok güzel ve geniş*” olarak tanımlarken, 1553'te Alman seyyah Hans Dernschwam, yapının hayırsever amaçla inşa edildiğini belirtmiştir. Aynı yıl Flaman diplomat Ogier Ghiselin de Busbecq, köprüyü muhteşem olarak nitelendirmiştir. Otuz yıl sonra Hırvat gezgin Stefan Gerlach, yapıyı “*Güneydoğu Avrupa'nın en güzel köprülerinden biri*” olarak değerlendirmiştir. Alman papaz Solomon Schweigger ise 1577'de yapıyı “*çok güzel bir taş köprü*” olarak tasvir etmiştir. 1723 yılında yayımlanan sefaretnamesinde Cornelius Drish, köprüyü “*olağanüstü güzel, Avrupa'da nadir görülen türden bir yapı*” olarak tanımlamıştır (Penkov, Doykov, 1998: 107). Köprüye dair çeşitli halk hikâyeleri ve efsanelerin varlığı da dikkat çekmektedir.

Sade hatları, ahengi ve ince işçiliğiyle dikkat çeken taş köprü, Osmanlı mimarisinin Batı'ya yapılan sefer yolları üzerinde yer alan en değerli eserlerinden kabul edilmektedir. Ayrıca, ünlü mimar Sinan'ın ilk projelerinden biri olması nedeniyle de özel bir yere sahiptir. Svilengrad'daki eski taş köprü, kültür açısından milli öneme haiz bir mimarî anıt değeri taşımaktadır.

Şehrin Adına İlham Olan İpek

1913 yılında Bulgaristan sınırlarına dâhil edildikten sonra, kasabanın adı Svilengrad olarak değişmiştir. Daha 1874 yılında öğretmen Petır Stançev tarafından önerilen bu ad, bölgenin ana geçim kaynağını teşkil eden ipek böcekçiliği ve ipek üretimiyle bağlantılıdır. Svilengrad diyarındaki ipek böcekçiliği geleneği derin köklere sahiptir. İpek üretimi, Osmanlı İmparatorluğu'nda ekonominin modernleştirilmesine yönelik önemli adımların atıldığı 1830'lu yıllarda gelişmeye başlamıştır. İpek böceği üretimi imparatorluğun belirli bölgelerinde yoğunlaşmış olup Svilengrad diyarı, Avrupa'da da pek iyi bilinen "Edirne tipi" koza üretimiyle ün yapmıştır. Svilengrad kozası, süt beyazı rengi ve yüksek teknolojik kalitedeki iplikleriyle ayırt edilmektedir. Tarihsel belgeler, bölgedeki ipek böcekçiliğinin 19. yüzyılın ortalarına doğru büyük bir ivme kazandığına işaret etmektedir. Bu yükselişin başlıca nedeni, İtalya'da ve Fransa'da hızla yayılma yoluyla büyük zararlar veren ve özellikle Fransa'da üretimi önemli ölçüde düşüren tohum hastalığının ortaya çıkmasıdır.

1867'de, ailesiyle birlikte Kutsal Topraklara giderken bu bölgeden geçen Mihail Macarov şunları gözlemlemiştir:

Benim için tamamen yeni olan, ancak birbirine benzeyen yerlerden ve köylerden geçtik. Ne var ki Harmanlı'dan Edirne'ye kadar uzayan dut bahçeleri beni derinden etkiledi. Saatler boyunca düzgün sıralar hâlinde dizilmiş, neredeyse birbirinin aynısı ağaçlardan oluşan bir ormanın içinden geçtik. Bu bölgede halkın ana geçim kaynağının ipek böceği yetiştiriciliği olduğu hemen anlaşılıyordu (Macarov, 1995: 39).

1874 yılında Rus diplomat Vladimir Teplov, İstanbul'daki sefarette görev yaptığı sırada çıktığı Trakya seyahati kapsamında eski Osmanlı başkentini de ziyaret etmiştir. "Seyyahın hatıraları" alt başlığını taşıyan eserinde bölgedeki ipek böcekçiliği hakkında notlar da düşülmüştür:

Edirne Sancağı'nda yılda 400 bin okka koza üretilmekte olup bu kozaların üçte biri Fransa'ya ihraç edilmektedir. Diğer üçte biri fabrikalarda çözülerek ipek ipliği hâline getirilmekte, geri kalan kısım evlerde çözülme yoluyla iç tüketim için ayrılmaktadır. İpek böceği üretiminde Japonya'dan getirilen tohumlar ve yerel tohumlar kullanılmaktadır. Japon tohumlarının bir onsu 20 frank iken, yerel tohumlar 3 kuruş değerindedir. Bir ons tohumdan 12 bin ila 16 bin ipek böceği elde edilmektedir. Bunların bir kısmı yetiştirilmekte, kalanı ise okkası 14-15 kuruşa satılmaktadır (Teplov, 1877: 27).

20. yüzyılın ilk yıllarında dut bahçelerinin birkaç bin dönüme ulaşması, koza üretimine olan büyük ilgiyi göstermektedir. On yıl içinde dut bahçelerinin alanı 6-7 katına çıkmıştır. Edirne Vilayeti salnamesine göre, 1894 yılında Svilengrad'da 77 bin 680 kg koza üretilmiştir. 19. yüzyılın sonlarından 20. yüzyılın başlarına kadar ipek böcekçiliği, bölgedeki ana geçim kaynağı hâline gelmiş ve hanelerin büyük çoğunluğu bu işle uğraşmaya başlamıştır. Her hane, 1-2 ons ila 5-6 ons arasında ipek böceği tohumu yetiştirmekteydi. Bu iş için evler, ahırlar,

samanlıklar, barakalar ve gerektiğinde bahçelerde özel ahşap müstemilatlar inşa edilmekteydi. Evlerde yapılan üretimde ilkel ve geleneksel yöntemler kullanılmaktaydı. Yaklaşık 1 kg koza, yumuşaması için kaynar su dolu bir kazana konulmaktaydı. Sonrasında, ipliklerin uçları tutturulmak üzere süpürgeyle ve ağaç dalıyla karıştırılmakta, tutturulan uçlar dikkatlice çekilerek pürüzsüz bir yüzeye yerleştirilmekteydi. Birbirine dolanmaması için ipliklere ince kum serpilmekteydi. Elde edilen iplikler, kumaş dokumak için kullanılmakta, pamukla karıştırma yoluyla gömlek, mendil, havlu gibi çeşitli ürünlerin dikiminde değerlendirilmekteydi. Örneğin, 1912 yılında Svilengrad pazarında 185 bin kg koza satılmıştır. Bu miktar, Edirne'ye sevk edilerek orada satılan veya evde kullanım için ayrılan kozaları kapsamamaktaydı. Kozalar, küfe adı verilen özel örme sepetlerde taşınmakta ve bir küfeye yaklaşık 50 kg ham madde sığmaktaydı. 1913 yılına kadar bölgedeki bütün koza üretimi, Edirne'deki toptancı tüccarlara satılmaktaydı. Tüccarların kendileri şehre gelmez, yerlerine komisyoncular gönderirlerdi. Savaş yıllarında üretim hızla azalmışsa da 1920'li yıllarda yeniden canlanmaya başlamıştır. 1921'de 44 üyeye Koprina adı verilen kooperatif kurulmuştur. Çok geçmeden üretim kalitesi gelişen ipliğin kar beyazı rengi, parlaklığı, pürüzsüzlüğü, eşit ölçüsü, esnekliği ve dayanıklılığı dikkat çekmiştir. Yaklaşık on yıl sonra, ülke genelindeki ipek üretiminin dörtte biri bu bölgeden gelmekteydi. Dut bahçeleri 16 bin dekara kadar genişlemekte, bu alanda 10 binden fazla kişi geçim kaynağı bulmaktaydı. Bu dönemde kurutmalık ve depo eksikliğini hisseden kooperatif, ülkenin en modern ve en büyük kurutmalığını buraya inşa ederek faaliyete geçirmiştir. Üretilen ürünler Zürih ve Milano gibi önemli Avrupa pazarlarında yer bulmaktaydı. Bu yıllarda şehir, yalnızca ülkenin değil, aynı zamanda Balkan Yarımadası'nın ve Güney Avrupa'nın başlıca ipek üretim merkezi kimliğine bürünmüştür (Gradit na koprinata, 2012: 453). Buna rağmen, 1922–1930 yılları arasında bölgedeki ipekçilikte yaşanan büyük yükseliş, dünyayı saran iktisadî buhrandan ciddi şekilde etkilenmiş, ürün fiyatları 6–7 misli düşmüştür. Bunun yanı sıra, giderek yaygınlaşan ve erişilebilir hâle gelen suni ipeğin rekabeti de olumsuz etki yaratmıştır. 1936 yılındaki sert kış ve şiddetli don dut ağaçlarını olumsuz etkileyerek hasatta düşüşe neden olmuştur (Todorova, 2012: 130).

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından, ülkedeki ipekçilik geleneği, yeni toplumsal, siyasî ve iktisadî koşullarda devam etmiş, şehirde fabrikalar, üretim tesisleri ve dokuma atölyeleri faaliyet göstermeye başlamıştır. Şehrin ekonomisinde önemli bir yer tutan Koprina tekstil fabrikasında, ipek iplik eğirme ve dokuma işlemlerine ağırlık verilmiştir. Son 30 yıl içinde ise ipekçilik neredeyse tamamen sona ermiş, yalnızca dut ağaçları, bu zanaatın bir zamanlar diyardaki büyük yaygınlığını hatırlatan izler olarak kalmıştır. İpek böcekçiliğinin bu yörenin yanı sıra bütün ülkede neden ve nasıl yok olduğu sorusunun cevabını, Bulgar edebiyatının en özgün kalemlerinden yazar Yordan Radiçkov'a bırakalım.

Yordan Radiçkov'dan Bir Hikâye: “İpek Böceği”

Bulgaristan'ın güneydoğusundaki en uç noktadan, ülkenin kuzeybatısına doğru çaprazlama bir yolculuğa koyuluyoruz. Yolculuğumuzun başlıca amacı da, Yordan Radiçkov'un, o bölgede geçen çocukluk yıllarına ait bir hatırasından esinlenerek yazdığı bir hikâyeye uzanmak olacak. “İpek Böceği” başlığını taşıyan bu hikâye, ipek böceğinin yetiştirilmesiyle ilgili oldukça ilginç ayrıntılar içermektedir. Hikâyede, bu kaprisli böceğin

yumurtadan çıkıp koza hâline gelmesini kapsayan uzun süreç esnasında karşılaşılan bütün zorluklar ve meydan okumalar göz önüne serilmektedir.

Anılan hikâyede Yordan Radiçkov, doğduğu köy olan Kalimanitsa'da geçen çocukluğundan bir hatırayı canlandırmaktadır. Köyün yer aldığı Berkovitsa diyarında da ipek böcekçiliği yaygın bir geçim kaynağıdır. İlk olarak yazarın “Narin Sarmal” başlıklı kitabında yer alan hikâyede konu edilen olaylar, zamansal açıdan birkaç haftayı kapsamakta ve mekânsal olarak yazarın doğduğu evde geçmektedir. O yıl yazarın ailesi, “*evren veya fikirler gibi bir hiçlikten ortaya çıkan*” (Radiçkov, 1983: 120) ipek böceği yetiştirmeye karar vermiştir.

Yazar, ipek böceğini yetiştirme sürecini refakat eden işlemleri, muameleleri ve aşamaları, keza ailenin katlandığı bütün zorlukları ve sıkıntıları neredeyse belgesele yakın bir doğrulukla tasvir etmektedir. Sessiz ve sakin ipek böceği sükûnet ve alacakaranlık ister, insan vücudu sıcaklığına ihtiyaç duyar, yumurtadan çıkışından itibaren kendine ayrılan yaşam alanını gittikçe genişletir ve evin sakinlerini bütün eşyalarıyla dışarı atar. Eşit aralıklarla uyuyan ve uykudan irileşmiş ve daha aç uyanan ipek böceği, kendi tuhaf hayatını sürdüreceği serin ve sakin alacakaranlığın sürekli sağlanmasını zorunlu kılar. Zamanla bu narin böcek, günlerini ve uykularını yutması sonucunda insanları uyurgezer gibi hareket ettiren açgözlü ve doyumsuz bir canavara dönüşür. Düzenli beslenmesi gereken böceğin, başka talepleri de olur: “*Karıncaların ona ulaşması engellenmeli, çiy veya yağmurla ıslak dut yaprağıyla beslenmemeli; her tiz ses onu ürkütür, uzaklardan gelen her gök gürültüsü bile başını kaldırmasına ve beslenmeyi kesmesine neden olur*” (Radiçkov, 1983: 121).

Böceğin kaprislerini yerine getirmek uğruna köpek ve horoz bile evden uzaklaştırılır. Obur ve sadece dut yapraklarıyla beslenen böceğin yükünü ailenin tek başına kaldırması mümkün olmadığından, teyze, amca ve dayı gibi akraba ve yakınlar yardıma koşarak imece usulü işe dâhil olurlar. Çocuklar da yaprakların çiyden arındırılması konusunda destek verirler; köyün delisi bile daldaki yaprakları tek eliyle sıyırarak yardıma koyulur.

Kısa dinlenme anlarında efsanevi İpek Yolu hakkında sohbet edilir. Yardıma gelen akrabalar arasında, yazar özellikle amcası Yoso'yu büyük bir sıcaklıkla canlandırır. Yoso, iki mandasının çektiği öküz arabasıyla uzaktaki bir mezradan dut yapraklarını kesip taşır (Radiçkov, 1983: 122). Yazar, amcasına duyduğu yakınlığı hissettirir; mandayı sağma sahnesini büyük ilgiyle izler, zira bu güçlü ve sakin hayvanların varlığı saygı ve huzur uyandırır. Zorluklara rağmen her şey olması gerektiği şekilde gelişir; bütün şartlar dikkatle ve titizlikle yerine getirilir:

Annem tek bir sarıcanın bile ipek böceğinin üzerinde uçmasına izin vermedi, hiçbir firavun karıncası dut dallarında sürünemedi, hiçbir tiz ses ipek böceğine ulaşamadı, hiçbir parlak ışığın pencerelerden sızmasına izin vermedi; rüzgârın esmesine, kem gözlü birinin eve bakmasına bile müsaade etmedi (Radiçkov, 1983: 128).

Ancak, her şeyin sona doğru yaklaştığı ve bu zorlu emeğin meyvesini toplamak üzere geriye yalnızca tek adım kaldığı bir gün, Kocabalkan yönünden şiddetli bir fırtına kopar. Yağmur aniden bastırır, korkunç gök gürültüleri evi temelden sarsar. Gökyüzü, sanki patlayan bir taş ocağı gibi evin üzerine çöker ve narin, sessiz ipek böceği ölür. Böylece, “*evren veya fikirler gibi, neredeyse hiç yoktan, kadınların kucaklarından doğan*” (Radiçkov, 1983: 128) bu canlı, şiddetli fırtına sırasında bir hiçliğe dönüşür.

Metnin birkaç yerinde yazar, çocukluk yıllarından kalan bu hatıranın “*gittikçe daha ısrarla zihnimde yer ettiğini, bir ağaçkakan misali beynime vurduğunu ve beni rahat bırakmadığını*” (Radiçkov, 1983: 129) itiraf eder. Bundan dolayıdır ki final tablosunun bir köşesine, bütün kahramanların bir fotoğrafta gibi donup kaldığı sahneye kendini de dâhil eder: Yalın ayak, saçını sındıyla kesilmiş, evin alacakaranlığına bakan bir çocuk. Hikâyede birçok yerde hatıraya, hafızaya ve geçmişe dair kelimeler ve ifadelerle karşılaşırız: “*hatırlıyorum, hatırladığım kadarıyla..., geçmişte ne arıyorum..., ipek böceği yetiştirdiğimiz sırada..., amcamın neler yaptığını hatırlıyorum..., hatırlıyorum da, fırtına dindiğinde..., o zamandan bu yana yıllar geçti..., bu uzak hatıra...*” (Radiçkov, 1983: 125).

Yazar Yordan Radiçkov “İpek Böceği” başlıklı hikâyesiyle, her beşeri çabanın ne denli mahkûm ve kırılğan olduğunu, doğanın baş tacı diye bilinen insanoğlunun, üzerlerinde gücü olmadığı meçhul yüce afetlere sağlamına bağımlı olduğu fikrini aşlamak istediğini düşünüyorum: “*Ancak fırtınayı kimse durduramazdı*” (Radiçkov, 1983: 129).

Sonuç Yerine

İ geçmişe sahip bir şehir olan Svilengrad, üç devlet sınırının kesiştiği noktada benzersiz coğrafi konumuyla öne çıkmaktadır. Şehrin en uzun Bulgar nehri olan Meriç kıyısındaki iki kısmı, XVI. yüzyılın ilk çeyreğinden kalma ve günümüze kadar işlevini sürdüren zarif bir taş köprüyle birbirine bağlanmaktadır. Birkaç yüzyıl içinde ipek böcekçiliğinin çok önemli bir merkezi hâline gelen şehrin, adını ipekten alması tesadüf değildir. 1990'lı yılların başında ülkede yaşanan toplumsal, siyasî ve ekonomik değişimlerden sonra bu geleneksel geçim kaynağı azalmaya başlamış, günümüzde ise tamamen ortadan kalkmıştır. Kaprisli böceği yetiştirmenin bütün ayrıntıları, incelikleri, zorlukları ve sıkıntıları, Yordan Radiçkov'un “İpek Böceği” başlıklı harika hikâyesinde hayat bulmaktadır. Bu örnek edebiyatın, diğer birçok işlevinin yanı sıra, geleneğin arşivcisi, beşerî deneyimin koruyucusu rolünü de üstlenmekte olduğunu teyit etmektedir.

Kaynakça

Gradit na koprinata 2012: *Gradit na koprinata. İstoriyata na Svilengrad (1912–1944)*. Derleyen Krasimira Uzunova. Svilengrad: Obštinski istoričeski muzey.

Halaçoğlu 1993: Halaçoğlu, Y. “Cisr-i Mustafa Paşa” maddesi, *Türkiye Diyanet Vakfı, İslam Ansiklopedisi*, 8. Cilt, İstanbul.

Macarov 1968: Macarov, M. *Spomeni*, Sofia: Bilgarski pisatel.

Macarov 1995: Macarov, M. “Na Boji grob predi 60 godini”, 31–74 // İçinde: *Kniga za bilgarskite hadzii*, Derleyenler Svetla Gyurova, Nadya Danova. Sofia: Akademično izdatelstvo “Prof. Marin Drinov”.

Penkov, Doykov 1998: Penkov, İ., Doykov, *Gradovete na Bilgariya*, Sofia: Parnas.

Radiçkov 1983: Radiçkov, Y. *Nejnata spirala*. Sofia: Bilgarski pisatel.

Teplov 1877: Teplov, VI. *Adrianopol v 1874 g. İz vospominaniy puteşestvenika*. St. Petersburg.

Todorova 2012: Todorova, J. “*Koprinarstvoto: sıdba i pomnik na grada*”, 114–142 // İçinde: *Gradit na koprinata. İstoriyata na Svilengrad (1912–1944)*. Svilengrad: Obštinski istoričeski muzey.

Uzunova 2012: Uzunova, Kr. “*Stopansko razvitie na Svilengrad*”, 37–92 // İçinde: *Gradit na koprinata. İstoriya na Svilengrad (1912–1944)*. Svilengrad: Obštinski istoričeski muzey.